



Projekt Antalogii tekstów krytycznych

Niniejszy wybór tekstów historycznoliterackich i krytycznych w założeniu ma być uzupełnieniem i komentarzem do antologii literackiej. Zdecydowałyśmy się zamieścić prace obcojęzyczne, ponieważ zakładamy, że badania polskich jidyszystów będą uwzględnione w podręczniku do historii literatury jidysz.

Szczególną pozycję w tym zestawieniu zajmują artykuły napisane w jidysz. Czasami mogą się one wydawać nieco przestarzałe, ale ich wartość jest niezastąpiona, ponieważ są głosem osób zanurzonych w języku i kulturze jidysz oraz uczestniczących w żywym obiegu literackim tego języka.

Zdajemy sobie sprawę, że korpus wybranych tekstów może być zbyt obszerny, aby można było wydać go w całości jako antologię, celem naszym jednak było stworzenie podstawowej listy artykułów, które powinny być przełożone na język polski i wykorzystywane w procesie edukacji akademickiej.

Część pierwsza

JĘZYK, LITERATURA, KANON

S. Dubnow, From zhargon to Yiddish, [w:] Great Yiddish Writers of the Twentieth Century, red. J. Leftwich, New Jersey 1969.

S. Birenbaum, Judaism and Yiddish, [w:] Great Yiddish Writers of the Twentieth Century, red. J. Leftwich, New Jersey 1969.

J. Ch. Rawnicki, Żargon wi a moralisze problem, [w:] B. N. Minkoff, Zeks jidisze kritiker, Buenos Aires 1954.

I. L. Peretz, Vos felt undzer literatur?, [w:] Di werk fun Icchok Lejbusz Peretz, red. D. Piński, t. X: Literatur un lebn, New York 1920.

Di erszte jidisze szprach konferenc. Barichtn, dokumentn un opklangen fun der czernowicer konferenc 1908, Bibliotek fun JIWO, Wilna 1908/ Amherst–Massachusetts 1999.

S. Niger, What is Yiddish literature, [w:] Great Yiddish Writers of the Twentieth Century, red. J. Leftwich, New Jersey, 1969.

S. Niger, Di jidisze literatur un der lezer, [w:] S. Niger, Geklibene szriftn, t.1, New York 1928.

- S. Niger, *Di jidisze literatur un di lezerin* (1913), [w:] S. Niger, *Bleter geszichte fun der jidiszer literatur*, New York 1959.
- S. Rożanski, *Jidisze literatur – jidisz lebn*, Buenos Aires, 1973.
- N. Majzil, *Dojres un tkufes in der jidiszer literatur*, [w:] N. Majzil, *Curikblikn un perspektiwn*, Tel Awiw 1962.
- J. Shandler, *Imagining Yiddishland. Language, Place and Memory*, „History and Memory” 2003, t. 15, nr 1.
- A. Quaint, *Yiddish Literature for the Masses? A Reconsideration of Who Read What in Eastern Europe*, “AJS Review”, t. 29, nr 1, kwiecień 2005.
- I. Stavans, *Of Jews and Canons*, [w:] *Arguing the Modern Jewish Canon. Essays on Literature and Culture in Honor of Ruth R. Wisse*, red. J. Cammy i in., Cambridge–Massachusetts 2008.
- J. Glatsztajn, *on Literary Criticism* [w:] *Great Yiddish Writers of the Twentieth Century*, red. J. Leftwich, New Jersey 1969.
- S. Niger, *Dichter un kritiker*, [w:] *Geklibene szriftn*, t. 2, New York 1928.
- H. Berliner Fischthal, *American Yiddish Literary Criticism*, [w:] *Handbook of American Jewish Literature. An Analytical Guide to Topics, Themes and Sources*, red. G. Brown i in., New York 1988.

Część druga

DAWNA LITERATURA

- E. Szulman, *Weltleche motiwn in der alter jidiszer literatur*, “Baj zich” 1982, nr 21.
- Ch. Turniansky, *on Old-Yiddish Biblical Epics*, “International Folklore Review” 1991.
- Ch. Turniansky, *Literary Sources in the Memoirs of Glikl Hamel*, [w:] *Studies in Jewish Culture in Honour of Chone Shmeruk*, red. I. Bartal i in., Jerusalem 1993 (w jidysz).
- Ch. Weissler, *The Construction of Gender in Yiddish Devotional Literature*, [w:] Ch. Weissler, *Voices of the Matriarchs. Listening to the Prayers of Early Modern Jewish Women*, Boston 1998.
- I. Zinberg, *Popular Literature; Tze’engah u-re’engah*, *Old Yiddish Literature*, [w:] I. Zinberg, *A History of Jewish Literature*, t. VII: *Old Yiddish Litratue from Its Origins to the Haskalah Period*, New York 1975.
- J. Baumgarten, *Medieval Epic and Romance in Yiddish*, [w:] J. Baumgarten, *Introduction to Old Yiddish Literature*, Oxford 2005.
- J. Sherman, *The Mayse-bukh and the Debut of the Myth*, [w:] J. Sherman, *Myth, Diaspora and Yiddish Literature*, Oxford 2003.

Ch. Shmeruk, Yiddish Literature and Collective Memory. The Case of the Chmielnicki Massacres, "Polin" 1990, nr 5.

M. Erik, Der „Brantszpigl“ – di enciklopedie fun der jidiszer froj in XVII jorhundert, „Cajtszrif“ Mińsk 1926, nr 1.

LITERATURA HASKALI

S. Niger, Reb Nachum Braslawer un zajne sipurei majses (1921), [w:] S. Niger, Bletergeszichte fun der jidiszer literatur, New York 1959.

O. Wiskind-Elper, Tradition and Fantasy in the Tales of Reb Nachman of Bratslav, New York 1998.

I. Parush, The Whole Trouble is the Fault of the Little Story Books. Women who read Yiddish, [w:] Reading Jewish Women. Marginality and Modernization in Nineteenth-Century Eastern European Jewish Society, Waltham – Massachusetts 2004.

J. Cammy, Judging the Judgement of Shomer. Jewish Literature and versus Jewish Reading, [w:] Arguing the Modern Jewish Canon. Essays on Literature and Culture in Honor of Ruth R. Wisse, red. J. Cammy, i in., Cambridge–Massachusetts –London 2008.

J. Dauber, Joseph Perl. Between Hebrew and Yiddish, [w:] J. Dauber, Antonio's Devils. Writers of the Jewish Enlightenment and Birth of Modern Hebrew and Yiddish Literature, Stanford 2004.

D. Roskies, The Master of Lore. Isaac Meir Dik, [w:] D. Roskies, A Bridge of Longing. The Lost Art of Yiddish Storytelling, Cambridge–Massachusetts 1995.

D. Roskies, Ostatni aktor purimowy – O Mangerze, „Midrasz“ 2001, nr 4 (47).

N. Ojzlender, Di eltere jidisze drame un ir kinstlerisze ojsszattung, [w:] Teater-buch. Zamlung cum fufcikiorikn jubilej funem jidiszn teater (1876-1926), Kijów 1927.

J. L. Kahan, Jidisze folkslider, „Pinkes“, t. 1, New York 1927-1928.

R. Rubin, At the Cradle, [w:] Voices of a People, New York 1963.

ROZKWIT LITERATURY NOWOCZESNEJ 1880-1917

B. Harshav, The Historical Perspective of Modern Yiddish Literature, [w:] B. Harshav, The Meaning of Yiddish, Berkeley 1990.

N. Fain Pratt, Culture and Radical Politics. Yiddish Women Writers in America, 1890–1940, [w:] Women of the Word. Jewish Women and Jewish Writing, red. Judith R. Baskin, Detroit 1994.

D. Miron, The Mendele Maze. The Folkstip Fallacy, [w:] D. Miron, A Traveler Disguised. The Rise of Modern Yiddish Fiction in the Nineteenth Century, New York 1973.

- M. Wiener, on Sholem Aleichem's Humor (1941), „Prooftexts. Special Issue on Sholem Aleichem. The Critical Tradition” 1986, t. 6, nr 1.
- D. Miron, The Dark Side of Sholem Aleichem's Laughter, „Derekh Judaica Urbinatensia” 2003, nr 1.
- K. Frieden, Peretz. The Father of Another Literary Family, [w:] K. Frieden, Classic Yiddish Fiction. Abramovitsh, Sholem Aleichem, and Peretz, New York 1995 (albo Irony in I. L. Peretz's Chassidic Tales, tamże).
- D. Sfar, Icchok Lejbusz Perec, przeł. Ewa Geller, „Midrasz,” 2001, nr 13 (45).
- R. Adler, Universal and Jewish Components in Y. L. Peretz's Folktales, “Yiddish” 1991, t. 1, nr 1 (albo: The Mother, [w:] R. Adler, Women of the Shtetl – Through the Eyes of Y. L. Peretz, London 1980).
- D. Miron, Wegn klasiszn imaż fun shtetl in der jidiszer literatur, [w:] D. Miron, Der imaż fun shtetl, Tel Awiw 1981.
- W. Erlich, The Influence of Wyspianski on Peretz Drama At Night at the Old Market, [w:] YIVO Annual of Jewish Social Science. red. Koppel S. Pinson, New York, Yiddish Scientific Institution –YIVO, vol. VI, 1951
- I. J. Trunk, Szalom Asz, [w:] I. J. Trunk, Idealizm un naturalizm in der jidiszer literatur, Warszawa 1927
- J. Dauber Alter Kacyzne and the Duke, [w:] Landmark Yiddish Plays. A Critical Anthology, Albany 2006.
- D. Roskies, The Rape of the Shtetl, [w:] Against the Apocalypse. Responses to Catastrophe in Modern Jewish Culture, Cambridge–Massachusetts 1984.
- M. Krutikov, Love and Destiny. The Crisis of Youth, [w:] M. Krutikov, Yiddish Fiction and the Crisis of Modernity 1905-1914, Stanford 2001.
- LITERATURA OKRESU MIĘDZYWOJENNEGO
- S. Niger, A naje richtung in der jidiszer poezje, “Der tog un di warhajt,” 1920, z dnia 21 marca.
- A. Glanc, J. Glatztajn, N.B. Minkoff, In zikh manifesto, New York 1920.
- B. i B. Harshav, Yiddish Poetry in America, [w:] B. and B. Harshav, American Yiddish Poetry. A Bilingual Anthology, Berkeley–Los Angeles–London 1986.
- K. Hellerstein, A Question of Tradition Women Poets in Yiddish, [w:] Handbook of American–Jewish Literature. An Analytical Guide to Topics, Themes, and Sources, New York 1988.
- Ch. Shmeruk, Der Nister's Under a Fence. Tribulations of a Soviet Yiddish Symbolist, [w:] The

Field of Yiddish. Studies in Language, Folklore, and Literature, red. U. Weinreich, Philadelphia 1965.

S. L. Wolitz, *Between Folk and Freedom. The Failure of the Yiddish Modernist Movement in Poland*, „Yiddish”, 1991, t. 8, nr 1.

R. R. Wisse, *Between the Wars. The Singer Family of Warsaw*, [w:] R.R. Wisse, *The Modern Jewish Canon*, New York 2000.

S. Liptzin, *The Hegemony of Kiev*, [w:] S. Liptzin, *The Maturing of Yiddish Literature*, New York 1970.

M. Rawicz, *Perec Markisz*, [w:] Szmuel Rożanski, *Kritik – portret – polemik*, Buenos Aires 1982.

G. J. Estraiikh, *The New Growth*, [w:] *In Harness. Yiddish Writers' Romance with Communism*, Syracuse–New York 2005.

A. Novershtern, *Who Would Have Believed that a Bronze Statue Can Weep. The Poetry of Anna Margolin*, „Prooftexts” 1990, nr 10.

M. Steinlauf, *„Fardibekt!”. Ansky's Polish Legacy* [w:] *The Worlds of S. Ansky*, red. G. Safran i S. J. Zipperstein, Stanford 2006.

LITERATURA ZAGŁADY

R. Bryks, *How to Write Churban Literature*, [w:] *Great Yiddish Writers of the Twentieth Century*, red. J. Leftwich, New Jersey 1969.

D. Roskies, *Scribes of the Ghetto*, [w:] *Against the Apocalypse. Responses to Catastrophe in Modern Jewish Culture*, Cambridge–Massachusetts 1984.

D. Roskies, *Śmiech pourazowy*, „Midrasz” 2002, nr 6 (62).

D. Roskies, *The Burden of Memory*, [w:] *Against the Apocalypse. Responses to Catastrophe in Modern Jewish Culture*, Cambridge–Massachusetts 1984.

B. Mark, *Diwersje in der literatur*, [w:] *Di umgekumene szrajber fun di getos un lagern un zejer werk*, Warszawa 1954.

Y. Szeintuch, *Three Footnotes to a Lecture on the Last Writings of Yitzhak Katzenelson*, [w:] „Baj zich” 1978, grudzień.

E. Schulman, *Between Hope and Despair*, [w:] *The Holocaust in Yiddish Literature*, New York 1983.

F. Aaron, *Breaking through the Wall of Silence*, [w:] *Bearing the Unbearable. Yiddish and Polish Poetry in the Ghettos and Concentration Camps*, New York 1990.

LITERATURA POWOJENNA

- N. Cohen, *The Renewed Association of Yiddish Writers and Journalists in Poland, 1945– 1948*, [w:] *Yiddish after Holocaust*, red. J. Sherman, Oxford 2004.
- J. C. Landis, *Komu potrzebny jest jidysz? Studium jezykowo-etyczne*, przeł. N. Krynicka, „*Midrasz*” nr 12, 1998.
- I. Niborski, *Przekazywanie języka jidysz w środowiskach laickich*, przeł. B. Szwarcman-Czarnota, „*Midrasz*” 2005, nr 3 (95).
- M. Isaacs, *Przekazywanie języka jidysz w środowiskach chasydzkich*, przeł. B. Szwarcman-Czarnota, „*Midrasz*” 2005, nr 3 (95).
- A. Eidherr, *Język jidysz wśród nie-Żydów*, przeł. B. Szwarcman-Czarnota, „*Midrasz*” 2005, nr 3 (95).
- J. Mark, *Ode cu der tojb; Der dichter af zajn weg*, [w:] J. Mark, *Abraham Suckewers poetischer weg*, Tel Awiw 1974.
- Ch. Grade, *Abraham Suckewers wilner motiwn*, [w:] *Jubl-buch cum fufcikstn gebojrn-tog fun Abraham Suckewer*, red. Zelman Szazer i in., Tel Awiw 1963.
- A. Edward, *A Dialogue of the Mind with Itself. Chaim Grade’s Quarrel with HershRasseynner*, „*Judaism*” 1972 -1973, t. 21-22.
- M. Moskowitz, *Chaim Grade and the Jewish Ego*, „*Judaism*” 1976, t. 25.
- B. Lyons, *Sexual Love in I. B. Singer’s Work*, „*Studies in American Jewish Literature*” 1981, nr 1.
- G. J. Estraiikh, *Soviet Jewish Life in the 1950s*, [w:] G. J. Estraiikh, *Yiddish and the Cold War*, London 2008.
- D. Katz, *In the Twenty First Century. The Future of Yiddish*, [w:] D. Katz, *Words on Fire. The Unfinished Story of Yiddish*, New York 2004.